

РОЗДІЛ 9. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.1>

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСКАРЖЕННЯ У ДОСУДОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Андрух В.В.,

керівник

адвокатського бюро «Віталія Андруха»

Андрух В.В. Напрями підвищення ефективності оскарження у досудовому кримінальному провадженні.

Стаття присвячена дослідженню окремих проблем, вирішення яких сприятиме підвищенню ефективності оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Констатовано, що нормативні прогалини та відсутність єдиних підходів до підстав, умов та порядку застосування інституту оскарження не дозволяють реалізувати ефективний механізм правового захисту порушених матеріальних і процесуальних прав людини. Визначено, що формалізовані підходи до процедури подання скарги негативно впливають на ефективне досягнення цілей (призначення) оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Наголошено, оскарження повідомлення про підозру має недоліки нормативного регулювання у частині відсутності матеріально-правових і кримінальних процесуальних підстав подання скарги. Разом з тим акцентовано увагу на відсутності підстав для оскарження постанови про оголошення особи в розшук. Серед дефектів порядку застосування інституту оскарження виокремлено відсутність критеріїв, за якими визначаються правила підсудності розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність сторони обвинувачення під час досудового розслідування. Розглянуто вплив на ефективність оскарження передбачена процесуальним законодавством можливість подання скарги на рішення, дії та бездіяльності сторони обвинувачення до прокурора. Зазначено, що в межах реалізації конституційних прав важливо передбачити можливість апеляційного оскарження окремих рішень слідчих суддів, які зачіпають основоположні права та свободи людини. Зокрема з'ясовано, що серед передбаченого переліку оскаржуваних рішень не враховано рішення про визначення підсудності та про проведення обшуку у невідкладних випадках. Водночас аргументовано необхідність запровадження касаційного оскарження у досудовому кримінальному провадженні, оскільки право на розгляд скарги у касаційному порядку є практичним втіленням конституційної засади кримінального судочинства. Також обґрунтовано потребу у врегулюванні порядку досудового кримінального провадження під час подання та розгляду конституційної скарги.

Ключові слова: апеляційний порядок; досудове кримінальне провадження; ефективність оскарження; конституційна скарга; матеріальні права; процесуальні права; судова перевірка.

Andruk V.V. Ways to improve the effectiveness of appeal in pre-trial criminal proceedings.

The article is devoted to the study of certain issues which, if resolved, will contribute to the enhancement of the effectiveness of appeal in pre-trial criminal proceedings. It is stated that regulatory gaps and the lack of uniform approaches to the grounds, conditions and procedure for applying the appeal institute do not allow for an effective mechanism of legal protection of violated substantive and procedural human rights. The author determines that formalized approaches to the appeal procedure have a negative impact on the effective achievement of the objectives (purpose) of appeal in pre-trial criminal proceedings. It is emphasized that the appeal against a notice of suspicion has regulatory

shortcomings in terms of the lack of substantive and criminal procedural grounds for filing a complaint. At the same time, the author emphasizes that there are no grounds for appealing against the decision to put a person on the wanted list. Among the defects in the procedure for applying the institution of appeal, the author highlights the lack of criteria which determine the rules of jurisdiction for consideration of appeals against decisions, actions or omissions of the prosecution during the pre-trial investigation. The author examines the impact on the effectiveness of appeal of the possibility provided by procedural law to file a complaint against decisions, actions and omissions of the prosecution to the prosecutor. It is noted that within the framework of constitutional rights, it is important to provide for the possibility of appealing against certain decisions of investigating judges which affect fundamental human rights and freedoms. In particular, the author finds that the list of appealable decisions does not include decisions on determining jurisdiction and on conducting a search in urgent cases. At the same time, the author argues that it is necessary to introduce cassation appeal in pre-trial criminal proceedings, since the right to appeal in cassation is a practical implementation of the constitutional principle of criminal justice. The author also substantiates the need to regulate the procedure for pre-trial criminal proceedings during the filing and consideration of a constitutional complaint.

Key words: appeal procedure; pre-trial criminal proceedings; effectiveness of appeal; constitutional complaint; substantive rights; procedural rights; judicial review.

Постановка проблеми. Сучасний стан кримінального процесуального закону та практика його застосування відображають стійку тенденцію до приведення процесуальних норм у відповідність до європейських стандартів захисту прав людини, зокрема й у частині реалізації ефективного механізму правового захисту шляхом оскарження рішень, дій (бездіяльності) сторони обвинувачення та рішень слідчих суддів у досудовому кримінальному провадженні. Проте результативний захист порушених прав вимагає найбільш ефективного застосування інституту оскарження, чого неможливо досягнути шляхом формального подання скарги. В цьому контексті доволі актуальним вбачається питання наукового обґрунтування напрямів вдосконалення та підвищення ефективності оскарження у досудовому кримінальному провадженні, що сприятиме чіткому розумінню сутності цього інституту, в тому числі підстав, умов та порядку його застосування з метою забезпечення процесуальних прав, захисту матеріальних прав, свобод і законних інтересів людини.

Мета дослідження. Метою статті є окреслення напрямів підвищення ефективності оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Досягнення зазначеної мети передбачає вивчення доктринальних положень правової природи оскарження, аналізу застосування норм кримінального процесуального законодавства щодо підстав, умов та порядку оскарження, а також звернення до судової практики та міжнародних стандартів забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Стан опрацювання проблематики. В теорії кримінального процесу питання визначення окремих проблем, пов'язаних з оскарженням рішень, дій (бездіяльності) сторони обвинувачення та рішень слідчих суддів на стадії досудового розслідування неодноразово досліджувалися такими вченими як І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевий, О.В. Капліна, Д.І. Клепка, Л.М. Лобойко, Т.О. Лоскутов, О.Ю. Льошенко, М.А. Макаров, В.Т. Маляренко, М.Є. Савенко, Ю.В. Стеценко, А.Р. Туманянц, О.М. Федорів та іншими. Разом з тим, сучасні наукові напрацювання не змогли повною мірою вичерпати всіх аспектів, спрямованих на реалізацію прав людини у досудовому кримінальному провадженні, зокрема в частині вироблення шляхів вдосконалення інституту оскарження, що й обумовило необхідність здійснення подальшого дослідження визначеної теми цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Вбачається, що судовий контроль у досудовому кримінальному провадженні покликаний сприяти належному дотриманню прав і свобод людини, у зв'язку з чим рішення, дії (бездіяльність) сторони обвинувачення та рішення слідчого судді не повинні бути остаточно позбавлені можливості їх оскарження особою шляхом реалізації конституційного права на судових захист. Однак нормативні прогалини та відсутність єдиних підходів до правил застосування інституту оскарження нерідко спричиняють негативні наслідки в частині ефективного забезпечення процесуальних прав, захисту матеріальних прав, свобод і законних інтересів людини.

Головним чином на ефективне досягнення цілі (призначення) оскарження у досудовому кримінальному провадженні впливають формалізовані підходи до процедури подання скарги. Відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства, у випадках, коли подана скарга не відповідає встановленим формальним вимогам, вона залишається без розгляду. Це свідчить

про те, що недотримання суто формальних вимог (наприклад, до оформлення скарги) унеможливорює початок перевірки законності та обґрунтованості рішень, дій та бездіяльності сторони обвинувачення та рішень слідчих суддів. Відповідно, забезпечення процесуальних прав і захист матеріальних прав здійснюватиметься допоки всі формальні недоліки поданої скарги не будуть усунуті. В іншому разі, нездійснення фактичної судової перевірки законності та обґрунтованості оскаржуваних рішень, дій (бездіяльності) вказує, що мету оскарження у досудовому кримінальному провадженні досягнуто не було.

Водночас важливо враховувати, що не всі особи, чиї права було порушено або обмежено за результатом прийняття процесуальних рішень, дій (бездіяльності), мають достатній обсяг юридичних знань, щоб самостійно скласти скаргу з дотриманням усіх процесуальних вимог. Наявність таких знань не повинна бути обов'язковою умовою для отримання доступу до судового захисту, коли йдеться про порушення прав людини. Для реалізації права на ефективний судовий контроль, який є швидким і результативним, необхідно передбачати спрощення формальних вимог до форми, змісту, оформлення скарги, тому що в межах судового контролю має перевірятись забезпеченість / незабезпеченість прав, свобод і законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні, а не вірцеве дотримання формальностей скарги.

Іншим напрямом підвищення ефективності оскарження під час досудового розслідування має стати вдосконалення підстав, умов та порядку судового оскарження рішень, дій та бездіяльності сторони обвинувачення. З огляду на вичерпний перелік підстав подання скарги вбачається, що положення кримінального процесуального закону не охоплюють усіх матеріально-правових і кримінальних процесуальних підстав оскарження рішень, дій чи бездіяльності органу досудового розслідування, які обмежують чи порушують права та законні інтереси учасників кримінального провадження. (ст. 303 КПК України). Яскравим прикладом є проблема унормування оскарження повідомлення про підозру, повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри, оскільки постає питання щодо початкового моменту перебігу процесуальних строків, зазначених у п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України. При цьому неврегульованими залишаються матеріально-правові (повнота змісту підозри, правильність кримінально-правової кваліфікації) та кримінальні процесуальні (належний суб'єкт, дотримання строків, наявність достатності доказів, роз'яснення прав підозрюваного, виконання порядку вручення) підстави для здійснення оскарження повідомлення про підозру у досудовому кримінальному провадженні.

Окремо варто звернути увагу й на відсутність підстав для оскарження постанови про оголошення особи в розшук (ст. 281 КПК України). Потреба в такому оскарженні, як зазначає О.В. Ромасєв, обумовлена наслідками, що полягають у зупиненні досудового розслідування (п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України). Саме ризик зловживання вказаною нормою щодо зупинення досудового розслідування може порушувати права і законні інтереси як сторони захисту, так і потерпілого внаслідок необґрунтованого затягування строків кримінального провадження або неправомірного оголошення підозрюваної особи у розшук [1, с. 137]. Але навіть попри те, що положення п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України надають можливість подати скаргу на рішення слідчого, дізнавача, прокурора про зупинення досудового розслідування, без належного нормативного регулювання залишається визначення строку, протягом якого особам, що мають право на таке оскарження, потрібно вручити копію постанови про зупинення досудового розслідування. Це ж стосується й відсутності можливості оскаржити постанову про зупинення досудового розслідування у зв'язку з формальністю її винесення (недостатня вмотивованість, неналежна обґрунтованість, формальність проведених заходів, спрямованих на встановлення місцезнаходження розшукуваного тощо).

Серед дефектів порядку оскарження варто виокремити відсутність критеріїв щодо визначення правил підсудності розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність сторони обвинувачення у досудовому провадженні. Хоча, на наш погляд, визначення підсудності має вагомий вплив на здійснення швидкого й ефективного судового контролю за процесуальними рішеннями сторони обвинувачення. Однак на практиці можуть виникати ситуації, які ускладнюють визначення підсудності при поданні скарги. Це пов'язано з прийняттям рішення про призначення групи слідчих (про зміну групи слідчих). В таких умовах сторона обвинувачення отримує перевагу в обранні «потрібного» слідчого судді для розгляду процесуальних питань у досудовому кримінальному провадженні. Поруч з тим, звертатися зі скаргою на відповідні процесуальні дії та рішення за правилами територіальної юрисдикції необхідно за місцем фактичного розташування органу досудового розслідування. Тому, коли досудове розслідування здійснюють представники різних

відомств, територіально розташованих у різних містах, виникають проблеми, пов'язані з визначенням конкретної територіальної підсудності, призводячи до затягування реалізації судового контролю.

Також на забезпечення ефективності оскарження на досудовій стадії кримінального провадження негативно впливає наявність відомчого оскарження, яке передбачено у разі необхідності подання скарги на недотримання розумних строків досудового провадження (ст. 308 КПК України). Особи, чиї права та законні інтереси зазнали порушень під час досудового розслідування, повинні подавати відповідну скаргу не до судді суду першої інстанції (слідчого судді), а безпосередньо до прокурора вищого рівня. В цьому контексті виникає проблема так званого «квазіоскарження», оскільки конституційно визначена обвинувальна спрямованість прокурора у кримінальному провадженні не передбачає його незалежності, безсторонності та неупередженості (ст. 131-1 Конституції України). Тому для перевірки законності й обґрунтованості рішень, дій (бездіяльності) дізнавача, слідчого, нижчестоящего прокурора, прокурор як головний суб'єкт сторони обвинувачення не може претендувати на перейняття частини повноважень, віднесених до судової гілки влади.

Враховуючи, що прокурор здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням й ієрархічно підпорядковується вищестоящому прокурору, необхідно звернути увагу на рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) «*Merit v. Ukraine*», у якому висловлено позицію, що наявний поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову створює беззаперечний факт відсутності у прокурора статусу судді чи незалежної та неупередженої особи, навіть незважаючи на функціональну спрямованість здійснювати нагляд за дотриманням законів у кримінальному провадженні. Прокурор покликаний здійснювати обвинувальні повноваження, що й обумовлює його позицію як сторони обвинувачення в кримінальному провадженні (ч. 4 ст. 22, ст. 25, ст. 36 КПК України). Саме у зв'язку з тим, що прокурор є стороною у кримінальному провадженні, ЄСПЛ дійшов висновку, що звернення зі скаргами до прокурора не є ефективним засобом захисту, адже не забезпечує розумних шансів на успіх [2]. На цьому також справедливо наголошує М.Л. Белкін, що оскарження до прокурора суперечить ст. 6 Конвенції, положення якої гарантують кожному право на справедливий розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом. Але за національним законодавством статус прокурора полягає у виконанні функцій розслідування й обвинувачення, внаслідок чого прокурор не може розглядатися як незалежна, уповноважена законом на виконання судової влади посадова особа [3, с. 5]. Таким чином, прокурор є «квазісудовим органом», функціональна спрямованість якого не сприяє досягненню ефективності оскарження у досудовому провадженні.

Разом з тим, відсутність нормативного регулювання апеляційного оскарження рішень судді суду першої інстанції (слідчого судді) є не менш вагомим проблемою на шляху до здійснення ефективного оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Хоча ухвали останнього можуть вирішувати питання, пов'язані з дотриманням фундаментальних прав і свобод людини, наприклад, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою обмежує право на свободу та особисту недоторканість, проведення обшуку у житлі чи іншому володінні особи – обмежує право на приватне життя та недоторканість права власності тощо. Попри це в межах кримінального процесуального законодавства існує прогалина щодо оскарження рішень слідчого судді за результатами розгляду відповідних клопотань в апеляційному порядку, що призводить до порушення права людини на доступ до правосуддя, позбавляючи її дієвих важелів здійснення захисту матеріальних і забезпечення процесуальних прав під час досудового розслідування.

Прикладом свавільного обмеження права власності є проведення обшуку до внесення відомостей до ЄРДР (ч. 3 ст. 233 КПК України). В такому випадку підставою для проведення обшуку слугує невідкладна необхідність врятування життя людей і майна. При цьому стороною обвинувачення нерідко здійснюється пошук і фіксація доказової інформації щодо обставин вчиненого кримінального правопорушення, а також вилучаються речові докази, коли змістом цієї статті не передбачено проведення інших дій, окрім як спрямованих на збереження життя людей та цілісності майна, а не речових доказів. Зокрема у Постанові Верховного Суду від 08.04.2021 року (справа № 573/2028/19) констатовано, що проведення невідкладного обшуку відповідно до положень ч. 3 ст. 233 КПК України не передбачає вирішення завдань щодо унеможливлення знищення доказів або фіксації відомостей про обставини вчиненого кримінального правопорушення. Тому проникнення до житла чи іншого володіння особи за відсутності ухвали слідчого судді, окрім як за мо-

тиму врятування життя людей та майна, є істотним порушенням кримінального процесуального закону на стадії досудового розслідування [4]. Іншим прикладом слугує Постанова Верховного Суду від 01.11.2023 року (справа № 462/3127/22), у якій зазначено, що відшукування речових доказів під час проведення обшуку до постановлення ухвали слідчим суддею не належить до підстав, визначених ч. 3 ст. 233 КПК України. Відповідно, навіть попри подальшу легалізацію обшуку за допомогою ухвали слідчого судді, отримані в такий спосіб докази є недопустимими через порушення прав людини і основоположних свобод [5]. Наведені судові рішення свідчать, що при проведенні обшуку житла чи іншого володіння особи можуть виникати суттєві порушення норм кримінального процесуального закону з боку органів досудового розслідування. Але, як справедливо зауважують деякі науковці, законодавцем не передбачено можливості та механізму здійснення процесуального оскарження ухвали слідчого судді про проведення обшуку під час досудового розслідування. Разом з тим, позбавлення особи, у житлі чи іншому володінні якої проведено обшук, права на оскарження результатів його проведення є порушенням положень ст. 55 Конституції України [6, с. 82; 7, с. 103]. Тому зважаючи на зміст ст. 309 КПК України, ухвала слідчого судді про проведення обшуку та власне результати його проведення не підлягають оскарженню під час досудового розслідування в апеляційному порядку.

Зазначене вище входить у суперечність з рішенням ЄСПЛ «Case of Camenzind v. Switzerland», у якому встановлено, що заявник не мав «ефективного засобу правового захисту в національному органі» для того, щоб оскаржити результати проведення обшуку. Суд дійшов висновку, що при відсутності у національному законодавстві передбаченого права на оскарження слідчої дії, проведення якої призвело до порушення основоположного права особи на повагу до свого житла (ч. 1 ст. 8 Конвенції), відбувається порушення права на ефективний засіб правового захисту (ст. 13 Конвенції) [8]. Таким чином, з метою створення ефективного механізму правового захисту вбачається доцільним забезпечити пріоритетну реалізацію права на розгляд судами апеляційної інстанції скарг, поданих на рішення судів першої інстанції у випадку виявлення порушень щодо забезпечення (захисту) конституційних прав і свобод людини під час досудового кримінального провадження. Унормування порядку апеляційного оскарження ухвали про проведення обшуку житла чи іншого володіння особи сприятиме виробленню ефективної практики вирішення питання про допустимість доказів за результатами проведення слідчих (розшукових) дій, які потребують винесення ухвали слідчого судді, ще на стадії досудового кримінального провадження.

З урахуванням прогалин щодо врегулювання апеляційного оскарження окремих судових рішень слідчого судді, що зачіпають фундаментальні права й основоположні свободи людини, потрібно констатувати й відсутність можливості подання касаційної скарги на рішення суду апеляційної інстанції. Зокрема ч. 4 ст. 424 КПК України передбачає, що ухвала слідчого судді після її перегляду в суді апеляційної інстанції, а також постановлена ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають [9]. Тож варто погодитись з думкою М.Ю. Мерцалова, що за умови відсутності перегляду ухвали слідчого судді в апеляційному порядку особа втрачає право на перегляд справи в межах суду касаційної інстанції [10, с. 255]. Проте, як справедливо зазначають інші науковці, попри відсутність механізму касаційного оскарження у досудовому кримінальному провадженні в судовій практиці виникають непоодинокі ситуації, які підтверджують можливість оскаржити відповідне рішення, дію чи бездіяльність сторони обвинувачення чи рішення слідчого судді під час досудового розслідування в суді касаційної інстанції. Це пов'язано з тим, що забезпечення права на апеляційний та касаційний перегляд судових рішень шляхом їх оскарження є невід'ємним елементом реалізації конституційного права людини на звернення до суду (ст. 55 Конституції України) [11, с. 122]. Наприклад, у Постанові Верховного Суду від 18.12.2018 року (справа № 628/969/18) оскаржується ухвала апеляційного суду, якою відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою щодо зміни запобіжного заходу у вигляді застави на запобіжний захід у вигляді тримання під вартою [12] Іншим прикладом може слугувати Постанова Верховного суду від 23.01.2024 року (справа № 569/19829/21) щодо оскарження ухвали апеляційного суду про відмову у скасуванні арешту майна [13]. В цьому контексті можна стверджувати, що перегляд справ, розглянутих слідчим суддею щодо оскарження рішень, дій (бездіяльності) сторони обвинувачення у апеляційному та касаційному порядку є практичним втіленням конституційної засади кримінального судочинства. В іншому випадку, пряма заборона оскаржувати рішення слідчого судді внаслідок розгляду скарг на рішення, дії

чи бездіяльність сторони обвинувачення у касаційному порядку не кореспондується і входить у суперечність з конституційними правами людини.

Фактично надання права на оскарження процесуальних дій і рішень, що зачіпають законні інтереси учасників кримінального судочинства, або інших зацікавлених осіб є однією з форм конституційного захисту прав і свобод людини (ст. 55 Конституції України). Інститут оскарження дій (бездіяльності) та рішень переслідує мету не лише забезпечити процесуальні права та захистити матеріальні права людини, але й сприяти своєчасному виявленню та швидкому усуненню порушень, допущених під час досудового розслідування. В цьому контексті доречно звернути увагу на реалізацію права на конституційне оскарження щодо невідповідності окремих норм кримінального процесуального закону Конституції України. Наприклад, у Рішенні Конституційного суду № 8-р(П)/2024 від 18.07.2024 року, визначено, що нормативно-правове регулювання продовження строку тримання під вартою в умовах воєнного стану (ч. 6 ст. 615 КПК України) не відповідає положенням основного закону держави, зокрема ч. 1, ч. 2 ст. 29, ч. 1, ч. 2 ст. 55, ст. 62, ч. 2 ст. 63 Конституції України [14]. Водночас, як справедливо зазначає О. Пересада, подання конституційної скарги до Конституційного Суду України, незалежно від прийнятого рішення, не означає здійснення перегляду судових рішень і не передбачає відновлення порушених прав чи призначення матеріальної компенсації. Головним чином, у особи виникають нові можливості щодо продовження захисту своїх прав за допомогою подальшого звернення із заявою про перегляд судового рішення за виключними або нововиявленими обставинами [15, с. 96].

Беручи до уваги спрямованість конституційного оскарження, варто погодитись з думкою С.Р. Тагієва, що таким способом відбувається об'єктивна оцінка діяльності суду загальної юрисдикції з позиції належного дотримання норм матеріального та процесуального права, шляхом надання йому правильного тлумачення. Крім того суд конституційної юрисдикції визначає правильність формулювання нового правила, конкретизацію існуючих норм, дотримання положень юридичної техніки тощо [16, с. 549]. З іншого боку, подання конституційної скарги в контексті оскарження окремих положень кримінального процесуального закону також не позбавлене недоліків, зокрема постановлення остаточного рішення в межах кримінального провадження відкладається на невизначений термін, порушуючи право на розумні строки розгляду провадження. При цьому розгляд конституційної скарги відбувається у чітко встановлених межах, тобто суд конституційної юрисдикції не може виходити за межі поданої скарги на відповідність оскаржуваного акту або його частини конкретній конституційній нормі [17, с. 8310]. Водночас необхідно констатувати, що кримінальне процесуальне законодавство не врегульовує порядок здійснення досудового кримінального провадження у разі подання та розгляду конституційної скарги. Зокрема, невизначеним залишається питання, чи може продовжуватись проведення слідчих та інших процесуальних дій у той час, коли відповідна норма кримінального процесуального закону підлягає оскарженню, чи це має слугувати підставами для зупинення проведення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у досудовому кримінальному провадженні. Такі міркування є цілком обґрунтованим з огляду на те, що зупинення провадження у зв'язку з відповідним конституційним провадженням (його результатом) виступає процесуальним механізмом забезпечення конституційної безпеки, захисту конституційних прав і свобод людини на підставі Конституції [18, с. 90]. Тому за умови фактичного продовження проведення процесуальних дій виникають ризики порушення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, якщо оскаржувану норму буде визнано неконституційною. Крім того, не зрозумілим вбачається відсутність унормування скасування заходів забезпечення кримінального провадження або запобіжних заходів на час розгляду скарги Конституційним Судом України. Сукупність зазначених питань обумовлює потребу в подальшій розробці дієвого механізму проведення досудового розслідування у разі подання та розгляду конституційної скарги.

Висновки. Напрямами підвищення ефективності оскарження у досудовому кримінальному провадженні є:

1. Деформалізація нормативних вимог до оформлення та подання скарги до суду (слідчого судді);
2. Удосконалення підстав, умов та порядку судового оскарження рішень, дій та бездіяльності сторони обвинувачення;
3. Скасування оскарження до прокурора рішень, дій та бездіяльності сторони обвинувачення;
4. Розширення апеляційного оскарження окремих рішень слідчих суддів;

5. Запровадження касаційного оскарження на досудовому кримінальному провадженні;
6. Врегулювання порядку досудового кримінального провадження у випадку подання та розгляду конституційної скарги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ромасев О.В. Правові підстави оскарження на досудовому розслідуванні рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового слідства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1 (22). Т. 2. С. 137–140.
2. Case of Merit v. Ukraine, № 66561/01, 30.03.2004. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-61685%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-61685%22]) (дата звернення: 27.09.2024).
3. Белкін М.Л. Актуальні питання оскарження постанов про порушення кримінальної справи в контексті рішень Європейського суду з прав людини. *Адвокат*. 2009. № 6 (105). С. 4–10.
4. Постанова Верховного Суду від 08.04.2021 р. Справа № 573/2028/19. Провадження № 51-1535км20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96208231> (дата звернення: 27.09.2024).
5. Постанова Верховного Суду від 01.11.2023 р. Справа № 462/3127/22. Провадження № 51-4879км23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114726887> (дата звернення: 27.09.2024).
6. Салманов О.В., Терещук С.С. Процесуальні аспекти оскарження результатів проведення обшуку у домоволодінні особи. *Право і Безпека*. 2017. № 3. С. 80–84.
7. Костюченко О. Про доцільність запровадження окремого оскарження і перегляду постанов судді та ухвал суду в кримінальному судочинстві України. *Судоустрій та судочинство в Україні*. 2007. № 3. С. 99–106.
8. Case of Camenzind v. Switzerland, № 136/1996/755/954, 16.12.1997. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-58125%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-58125%22]) (дата звернення: 27.09.2024).
9. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90-91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 27.09.2024).
10. Мерцалов М.Ю. Колізійні питання апеляційного перегляду справ про оскарження бездіяльності слідчого, прокурора щодо невнесення відомостей до ЄРДР. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 254–257.
11. Лебеда Ю. Про обмеження конституційного права на оскарження судових ухвал у цивільному та господарському процесі. *Юридичний журнал*. 2006. № 2. С. 119–225.
12. Постанова Верховного Суду від 18.12.2018 р. Справа № 628/969/18. Провадження № 51-9513км18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78750772> (дата звернення: 27.09.2024).
13. Постанова Верховного Суду від 23.01.2024 р. Справа № 569/19829/21. Провадження № 51-1344км22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116607278> (дата звернення: 27.09.2024).
14. Рішення Конституційного Суду України № 8-р(II)/2024 від 18.07.2024 р. Справа № 3-88/2022 (205/22, 114/24). URL: <https://ccu.gov.ua/docs/6904> (дата звернення: 27.09.2024).
15. Пересада О. Ефективність інституту конституційної скарги як засобу юридичного захисту прав і свобод людини і громадянина. *Людська гідність та забезпечення прав людини в умовах суспільних трансформацій*. Київ: ВАІТЕ, 2021. С. 93–97.
16. Тагієв С.Р. Конституційний контроль за судовим правом у кримінальному провадженні: реалії та перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 546–552.
17. Литвинов О.М., Богуш В.В. Межі конституційного контролю у провадженнях за конституційними поданнями та конституційними скаргами: теоретичні аспекти. *Теорія і практика правознавства*. 2018. № 1 (13). С. 1–12.
18. Єзеров А. Конституційне провадження як підстава для зупинення та закриття провадження у справі. *Український часопис конституційного права*. 2020. № 4. С. 90–100.